

TIENEROUDERS

ADVIES

Een advies aan de Burgemeester en Wethouders van Rotterdam

maart 2006

De Rotterdamse Jongerenraad

De Rotterdamse Jongerenraad komt op voor de mening van de jongeren van Rotterdam. Met onze officiële status hebben wij inspraak op het jeugdbeleid die de Burgemeester en Wethouders uitvoeren. Regelmatig brengen wij gevraagd én ongevraagd adviezen uit. Ons doel is dat Rotterdam de ideale stad voor jongeren wordt om in te wonen, te studeren, te werken en te chillen.

Colofon

Auteurs

Linda Baas - voorzitter werkgroep Tienerouders
Madalena Sena (Cabo)
Annemarie Begsma (CDJA)
Dilek Yalcin (JD)
Adriaan Bayer (JD)

Ondersteuning:

Casper Geurtz
Brenda Dirkse
Nico Groenenboom
Sara Huang

Eindredactie

Awais Hassan

Grafisch ontwerp

Marline en Lot, Grafisch Ontwerp bno

Drukwerk

Europoint Media Rotterdam

© Rotterdamse Jongerenraad 2006

Dit advies wordt mede mogelijk gemaakt door:

2

TIENEROUDERS

VOORWOORD

De laatste jaren worden in Nederland per jaar tussen de 4000 en 4500 meisjes met een leeftijd tussen de 15 en 19 jaar zwanger, dat is 10 per 1000 meisjes in die leeftijdsgroep. Dit is slechts een deel van het totaal aantal jonge ouders. Van iedere tien zwangerschappen worden er zes uitgedragen, de andere vier eindigen in een abortus. Er worden dus jaarlijks ruim 2000 meisjes voor hun 20ste jaar moeder. Slechts een enkele keer wordt een kind afgestaan ter adoptie. Volgens zeer globale schattingen wonen er rond de 4000 en 8000 jonge moeders in Nederland. Er zijn echter slechts 450 jonge vaders bekend die hun kind erkend hebben.

Deze jonge vaders vormen vaak een vergeten groep. Met jonge vader bedoelen we hier niet noodzakelijk de partner van het meisje dat zwanger wordt (dat kan immers ook een volwassen man zijn), maar wel de jongen (jonger dan 24 jaar) die een zwangerschap veroorzaakt. Jonge vaders hebben in het algemeen een slecht imago voor de buitenwereld. Als er voor de moeder al een vorm van medelijden en begrip bestaat, dan is dat voor de vader meestal niet of veel minder het geval. Hun wordt onverantwoord gedrag verweten, en ze staan negatief in het beeld.

De Rotterdamse Jongerenraad (RJR) trekt zich het lot van deze jonge ouders in Rotterdam erg aan en heeft daarom een advies geschreven over hoe de RJR denkt dat deze doelgroep in Rotterdam opgevangen en geholpen zou moeten worden. Aan het begin van het advies was er nog weinig aandacht voor deze groep, nu blijkt dit onderwerp het onderwerp te worden van een maatschappelijke discussie. Wij hopen dat deze discussie leidt tot verbetering.

Op het moment dat dit advies geschreven werd is er al veel contact geweest tussen SoZaWe en de RJR over het nieuw te schrijven beleidsplan. We hopen dat dit advies daaraan een verdere bijdrage kan leveren. Verder zullen wij altijd actief mee blijven denken en doen.

Aan dit advies hebben niet alleen de commissieleden vanuit de Rotterdamse Jongerenraad verschillende instanties meegewerkt. Onze dank gaat uit naar SoZaWe (Hannie Roër en Paul de Keyzer), Dwaze Vaders, KCW, Fiom, Jip, Steady, Leger Des Heils, GGD en de studenten van de Fontys Hogeschool Eindhoven en de Haagse Hogeschool voor hun prettige samenwerking en informatievoorziening.

Linda Baas

Voorzitter Adviescommissie Tienerouders
van de Rotterdamse Jongerenraad

Rotterdam, maart 2006

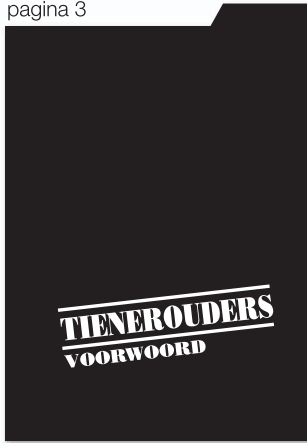
pagina 1

pagina 2

pagina 3

pagina 4

pagina 5

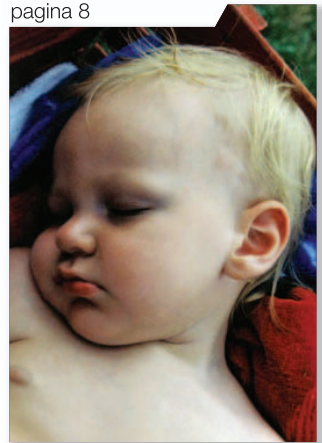
pagina 6

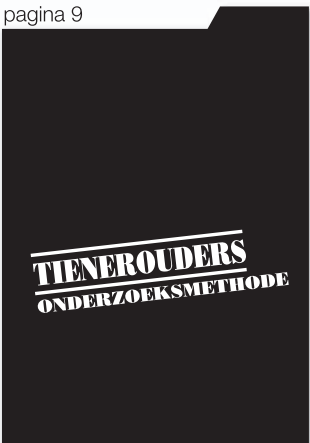
pagina 7

pagina 8

pagina 9

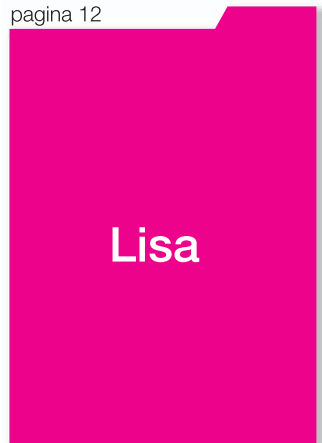
pagina 10

pagina 11

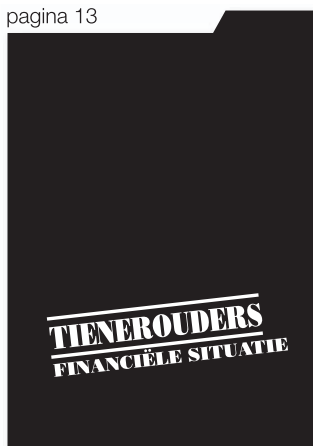
pagina 12

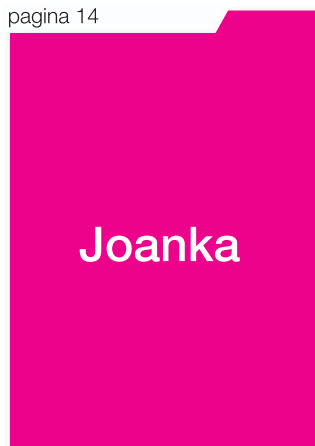
TIENEROUDERS

INHOUD

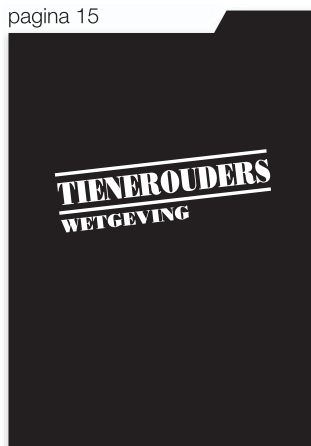
pagina 13

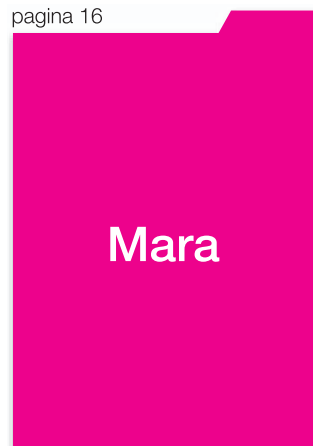
pagina 14

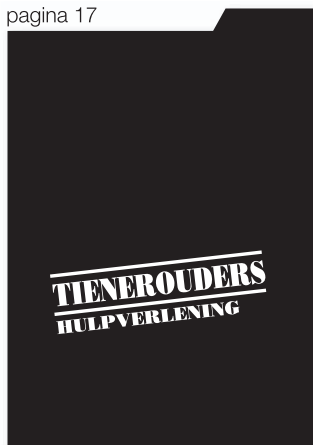
pagina 15

pagina 16

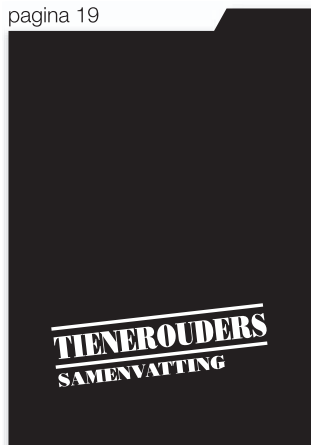
pagina 17

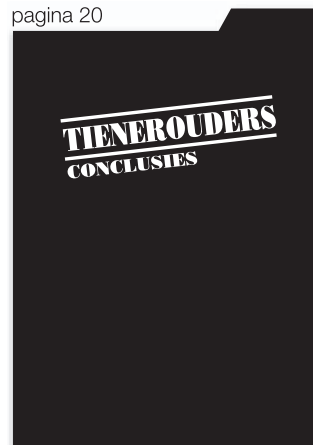
pagina 18

pagina 19

pagina 20

pagina 21

pagina 22

pagina 23

pagina 24

6

TIENEROUDERS

INLEIDING & PROBLEEM

Naar aanleiding van signalen over gebrekkige hulpverlening en de grote onduidelijkheid voor jonge vaders en moeders die via verschillende media bij de RJR zijn binnengekomen, heeft de RJR in haar raadsvergadering besloten een advies uit te brengen over dit onderwerp. De RJR wil met dit advies de problemen in kaart brengen die zowel jonge moeders als jonge vaders in Nederland, en specifiek in Rotterdam, tegenkomen. Daarnaast wil de RJR het gemeentebestuur van Rotterdam oproepen aan deze groep jongeren extra aandacht te besteden.

We spreken in dit advies over jonge ouders (zowel jonge moeders als -vaders). Onder jonge ouders worden jongen en meisjes met een leeftijd onder de 24 bedoeld die een of meerdere kinderen hebben. Natuurlijk vanuit een positieve benadering.

Probleemstelling

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van de verschillende wetgeving en beleid waarmee jonge ouders in aanraking komen, hoe hun financiële situatie eruit ziet en waaruit het veld van hulpverleningsinstanties bestaat. Op deze manier willen we een beeld schetsen van de leefsituatie van jonge ouders en aanbevelingen doen om het beleid op Rotterdams niveau voor deze groep jongeren te versimpelen en hun leefsituatie te verbeteren.

Onderzoeksvraag

Wat kenmerkt de leefsituatie van jonge ouders in Rotterdam en hoe kan het beleid ten aanzien van jonge ouders in Rotterdam verbeterd worden?

Deelvragen

- Wie zijn de jonge ouders van Rotterdam?
- Met welke wet- en regelgeving komen jonge ouders in aanraking?
- Hoe ziet de financiële situatie van jonge ouders in Rotterdam eruit?
- Met welke hulpverleningsinstanties komen jonge ouders in Rotterdam in aanraking?
- Welke moeilijkheden doen zich in de leefsituatie van jonge ouders voor en hoe kunnen die verbeterd worden?

TIENEROUDERS ONDERZOEKSMETHODE

Na de goedkeuring van de raad om een advies te schrijven omtrent jonge ouders is er een adviescommissie opgericht. De commissieleden hebben allemaal een binding met het onderwerp en een andere disciplinaire achtergrond waardoor er een grondig maar volledig onderzoek kan plaats vinden. Vervolgens is er onderzoek gedaan naar de achtergronden van jonge ouders binnen de Gemeente Rotterdam. Er is gezocht naar cijfermateriaal, onderzoeken, beleid voor jonge ouders binnen Rotterdam en andere steden, etc. Daarnaast is er contact geweest met verschillende ambtenaren. Ook zijn er presentaties bijgewoond van verschillende lokale en landelijke organisaties en instanties die jonge ouders kunnen bijstaan. Tot slot is er contact geweest met diverse jonge ouders en zijn er een aantal diepte interviews gedaan ter aanvulling op het empirische materiaal. Bij het zoeken naar jonge ouders is er rekening gehouden met de diversiteit van de Rotterdamse bevolking en de verschillende situaties waarin jonge moeders zich kunnen bevinden. Op basis van het onderzoek is vervolgens dit advies geschreven. De drie verhalen die in dit advies geschetst worden zijn gebaseerd op de verschillende interviews. De geïnterviewden wensen echter anoniem te blijven, daarom zijn de ervaringen van deze mensen samengevoegd tot de verhalen van fictieve personen in dit advies.

Wie zijn de jonge ouders van Rotterdam?

Voordat we begonnen met het onderzoek naar het beleid, wetgeving en hulpverlening is er bepaald wat wij onder jonge ouders verstaan. Vervolgens is er onderzoek gedaan naar wie de jonge ouders in Rotterdam zijn. Er is gekeken naar de statistiek, afkomst, woonsituatie, financiële situatie, scholing, werk en dergelijke. Dit is gedaan op basis van onderzoeken van het CBS en het COS.

Er is onderzoek gedaan naar het beleid van de Gemeente Rotterdam ten aanzien van jonge ouders. Toen bleek dat er op dit moment een beleidsplan 2005 / 2006 geschreven wordt is er contact geweest met deze regiegroep. Gedurende het advies heeft er regelmatig informatieuitwisseling plaats gevonden. Ook is er gekeken hoe andere (grote) steden in binnen- en buitenland zich opstellen tegenover jonge ouders. Helaas is hier te weinig informatie over in gewonnen om deze op te nemen in dit advies.

Met welke wet- en regelgeving komen jonge ouders in aanraking?

In het Burgerlijk Wetboek en het Handrecht van het Rotterdamse kind is er gekeken naar wat er voor jonge ouders aan wet- en regelgeving bestaat.

Hoe ziet de financiële situatie van jonge ouders in Rotterdam eruit?

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de financiële situatie van jonge ouders. Dit doen we op basis van de wettelijke bijdragen waar jonge ouders recht op hebben. Dit beeld wordt aangevuld met inzichten vanuit de interviews.

Met welke hulpverleningsinstanties komen jonge ouders in Rotterdam in aanraking?

Er is eerst gekeken welke soorten hulpverlening je in Rotterdam (en in Nederland) tegenkomt. Vervolgens is op basis hiervan beschreven welke voorzieningen er zijn waar jonge ouders zich tot kunnen richten en hoe zij jonge ouders kunnen helpen.

Welke moeilijkheden doen zich in de leefsituatie van jonge ouders voor en hoe kunnen die verbeterd worden?

Tot slot is er gekeken naar welke knelpunten er bestaan in het leven van een jonge ouder. Op basis van de verhalen die bij de interviews naar boven kwamen zijn er een aantal aanbevelingen geformuleerd.

10

TIENEROUDERS IN ROTTERDAM

De aandacht voor jonge ouders in Rotterdam is groeiende. In het kader van het actieprogramma 2004 'Rotterdam zet door' is er onder voorzitterschap van de afdeling Beleid en Strategie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SoZaWe) een stuurgroep opgezet bestaande uit vertegenwoordigers van verschillende gemeentelijke diensten. Om deze stuurgroep van informatie te voorzien heeft het Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS) een onderzoek gedaan om jonge moeders zo actueel mogelijk cijfermatig in beeld te brengen. Naar aanleiding van dat onderzoek is er een begin gemaakt om een beleidsplan te schrijven voor de aanpak van deze doelgroep.

Onder jonge ouders worden verstaan meisjes en / of jongens die met een leeftijd onder de 24 een of meerdere kinderen verzorgen, ongeacht in welke situatie (thuis of uitwonend, alleen of met partner etc.). In Rotterdam zijn momenteel 2.293 jonge moeders en een onbekend aantal jonge vaders. Het grote verschil in het aantal tussen vaders en moeders kent verschillende mogelijke oorzaken. Een daarvan is dat jongens vaker dan meisjes pas na hun 24ste een kind krijgen. Meer voor de hand liggend is dat jonge vaders niet weten hoe zij hun kind kunnen erkennen. Het is ook mogelijk dat ze niet in staat zijn de aan erkenning verbonden alimentatie te betalen. De vaders die hun kind vervolgens wel erkennen vallen vervolgens veelal buiten de hulpverlening omdat deze niet goed aansluit op de situatie van de vader.

Uit statistisch onderzoek blijkt dat zeven op de honderd Rotterdamse vrouwen tussen de 15 en 23 jaar moeder is van een of meerdere kinderen. Jonge moeders hebben vaak een lage sociaal- en economische status en de geboorte van een kind heeft hier doorgaans geen gunstig effect op. Bijna 80% van de jonge moeders is 20, 21 of 22 jaar, iets meer dan 20% is nog jonger. Tweederde van deze jonge moeders woont in de deelgemeenten Charlois, Feijenoord, Delfshaven en IJsselmonde. In totaal is 84% van allochtone afkomst. De grootste groep jonge moeders, 469 moeders, is afkomstig uit de verzamelcategorie "overige arme landen" (50% Afrika en 33% Azië). De groepen autochtone, Turkse en Surinaamse moeders overstijgt de 300. De groep met jonge moeders uit overige rijke landen is het kleinst met 45 moeders. 60% Van de jonge moeders is ongehuwd en staat daardoor aan het hoofd van een eenoudergezin.

Jongeren zijn leerplichtig tot aan het einde van het schooljaar waarin zij 17 worden tenzij ze eerder een diploma in het voortgezet onderwijs hebben behaald. 1,6% van de jonge moeders is nog leerplichtig. 90% van de jonge moeders is vroegtijdig schoolverlater, dit houdt in dat ze geen startkwalificatie (mbo-opleiding niveau 2 of een havo-diploma) hebben behaald. Hierdoor lopen ze een groter risico op werkloosheid of criminaliteit. De overige 10% gaat nog naar school of beschikt over een voor de arbeidsmarkt 'gekwalificeerd' diploma. Eenderde van de jonge moeders is aangewezen op een bijstandsuitkering.

Op het gebied van kinderopvang is er de laatste tijd veel veranderd. Sinds 1 januari 2005 is de Wet Kinderopvang van kracht die de kwaliteit en financiering van de kinderopvang regelt. Kern hiervan is dat het onderscheid verdwijnt tussen bedrijfsplaatsen, subsidieplaatsen en particuliere plaatsen. Daardoor ontstaat er een maximale keuzevrijheid voor ouders waar ze hun kind kunnen plaatsen. Aan de kwaliteit worden ook eisen gesteld en verplicht de kindercentra om te zorgen voor de veiligheid en de gezondheid van de kinderen. Door deze nieuwe regeling is het in principe zo dat de laagstbetaalden beter betaalbare opvang krijgen.

Lisa:

“Ik wil dat mijn kind niet lijdt onder mijn keuzes, maar hulp accepteren is zo moeilijk. Iedereen heeft blijkbaar het beste met je voor.”

Lisa is sinds haar 20e jaar een jonge moeder. Op de leeftijd van twintig werd zij zwanger van een 21-jarige jongen. Deze jongen weet niet dat hij vader is, aangezien hij vlak na de bevruchting naar de gevangenis moest. Lisa wil ook niet dat de vader weet dat hij vader is, omdat ze bang is dat hij zijn kind zal opeisen. Ze wil dat het kind beschermd opgroeit in een beschermde omgeving. Deze omgeving is vooralsnog bij haar moeder thuis.

De middelbare school heeft ze door omstandigheden thuis nooit afgemaakt. Doordat ze geen afgeronde opleiding heeft, is het moeilijk voor haar om een baan te vinden. Ze vindt het ook niet leuk dat haar kind al vanaf drie maanden oud naar de kinderopvang moet. Maar ze heeft het geld hard nodig, en zolang het lukt wil ze uit de uitkering blijven. Een vriendin van haar met baby en uitkering loopt regelmatig te klagen over de traagheid en starheid van de Sociale Dienst. Het liefste wil ze een opleiding afmaken, zodat ze normaal werk kan vinden. Op het moment dat ze gaat studeren heeft ze ook recht op een vast inkomen van studiefinanciering en aanvullende beurs voor de baby.

Ze heeft alleen veel schulden. Zolang ze werkt krijgt ze ook schuldhulpverlening. De schulden die ze heeft zijn ontstaan doordat ze niet verzekerd bleek te zijn tijdens de bevalling. Ook heeft ze voor de nodige spulletjes voor de baby een persoonlijke lening afgesloten. Ook de telefoonrekening is erg hoog. Ze doet haar best om dit te voorkomen, maar ze wil niet bezuinigen op haar sociaal leven om te voorkomen dat ze in een sociaal isolement komt doordat ze geen tijd meer heeft voor haar vrienden door haar kind. Haar schooltijden zijn ook zeer onregelmatig waardoor het moeilijk is een goede kinderopvang te vinden. Ze heeft echter net ontdekt dat scholen verplicht zijn dit soort zaken te regelen voor haar. Maar door de teleurstellingen in het verleden is ze bang dat ze ook op dit punt teleurgesteld wordt en ze hier zelf vele tijd en energie in zal moeten steken.

Het liefste doet ze ook zoveel mogelijk met haar kind, in het weekend gaan ze zo vaak mogelijk weg om de dagelijkse sores te ontlopen. Ze koopt ook regelmatig nieuwe kleertjes en dingetjes voor haar kind, want ze wil niet dat haar kind lijdt onder haar keus om zelfstandig het kind op te voeden. Ook wil ze het liefste niet afhankelijk zijn van haar ouders, waardoor ze zich erg trots opstelt en hulp soms afslaait.

TIENEROUDERS FINANCIËLE SITUATIE

Op financieel gebied blijken zich de meeste problemen voor te doen voor jonge ouders. Eerst is er gekeken naar de mogelijkheden van inkomsten en vervolgens naar de verhalen van jonge ouders met betrekking tot de uitgaven.

Inkomsten

De verschillende inkomsten zijn afhankelijk van de situatie van de moeder, hierbij moeten we onder andere denken aan leeftijd, werk, scholing, aantal kinderen, partner etc.

Onder de achttien jaar heb je geen recht op een bijstandsuitkering, je ouders zijn onderhoudsplichtig. Onderzoek wijst uit dat veel jonge moeders uit een lagere sociaal-economische klasse komen en het zal voor deze ouders niet meevallen om voor hun jonge dochter en haar kind te zorgen. Veel jonge moeders staan er dan ook alleen voor als ze een kind krijgen.

Tot 18 jaar heeft iedereen recht op babybijstand van de gemeente. Daarnaast heeft iedere (jonge) moeder recht op kinderbijslag. Vanaf het achttiende jaar kun je een bijstandsuitkering aanvragen bij de gemeente. De meeste van deze uitkeringen en toeslagen zijn alleen aan te vragen door de moeder of voor het kind. Uit koppeling van het SoZaWe-bestand met de gemeentelijke Basisadministratie blijkt dat 36% van alle jonge moeders een bijstandsuitkering heeft. Van eenoudergezinnen heeft 72% een bijstandsuitkering. Tot slot is 40% van de minderjarige jonge moeders niet in staat om te voorzien in de noodzakelijke bestaanskosten van het kind. Daarnaast ontvangt 97 tot 100% van de jonge ouders kinderbijslag.

Voor iedereen is er natuurlijk ook de mogelijkheid om te werken, en hier loon voor te ontvangen. Zo is er de mogelijkheid om studiefinanciering te ontvangen, indien de jonge moeder naar een mbo-, hbo- of universitaire opleiding volgt. Voor de baby ontvangen ze een babyuitkering en een voorschot om de eerste noodzakelijke kosten zoals wieg, luiers, melk, kruik etc. te bekostigen. Jonge ouders met babyuitkering hebben geen recht op bijzondere bijstand. Naast de studiefinanciering ontvangen jonge ouders (als ze een partner hebben die niet werkt) tegemoetkoming voor de partner en natuurlijk ook voor de baby. Dit worden ook wel eenoudertoeslag en partnertoeslag genoemd. Om studeren aantrekkelijk te maken is dit bedrag hoger dan een uitkering.

Het Centraal bureau voor Werk en Inkomen helpt jonge ouders bij het vinden van werk. Jonge moeders die niet werken en niet naar school gaan en aan een aantal eisen voldoen hebben recht op een uitkering. De gemeente voert hier een ontmoedigingsbeleid, om te voorkomen dat jonge ouders vervallen in afhankelijkheid van een uitkering. Zo hebben alle jonge ouders (net als alle andere uitkeringsgerechtigden) een sollicitatieplicht.

Uitgaven

Naast inkomens zijn er echter ook uitgaven die gedaan moeten worden. De uitgaven zijn te verdelen in een aantal groepen. Opvallend is dat vrijwel alle geïnterviewde jonge moeders last van schulden hebben. De manier waarop ze hiermee omgingen verschilde echter behoorlijk per situatie.

Jonge moeders hebben naast de standaard vaste uitgaven aan huisvesting, telefoon, studie, levensmiddelen, e.d. ook grote extra uitgaven. Vooral de bevalling kost veel geld. Een van de geïnterviewden bleek tijdens de bevalling niet verzekerd te zijn en moet dit nu met behulp van een regeling terug betalen (met die nieuwe zorgverzekering zullen dit soort situaties slechts zeer sporadisch voorkomen). Een andere geïnterviewde jonge moeder gaf aan dat haar woning erg veel geld kost. Daarnaast heeft zij voor het kind andere meubelen moeten aanschaffen en maakt ze veel kosten voor de extra boodschappen voor haar baby.

Ook blijkt dat een deel van de schulden voortkomen uit het niet kunnen betalen van afbetalingen en niet reageren op aanmaningen. Hierdoor komen sommige jonge ouders terecht in een vicieuze cirkel. Er is ondersteuning vanuit de Gemeente Rotterdam op dit gebied; in de vorm van schuldhulpverlening. Zo kun je de inkomsten en uitgave netjes op een rij laten zetten en een plan op laten stellen om van schulden af te komen. Er kunnen regelingen getroffen worden en in het ergste geval is er de schuldsanering. Deze regelingen zijn jammer genoeg gericht op situaties waarin er al schulden zijn.

Joanka

“De dokter zei dat ik 5 dagen bedenktijd had om wel of niet over te gaan tot abortus. Abortus zou wel de beste oplossing zijn volgens hem. Ook mijn vriend, moeder en tante waren het hier mee eens. Vrij ben je nooit in zo’n keuze.”

Joanka kwam er op 18-jarige leeftijd achter dat ze zwanger was. Op dat moment zat ze in het eerste jaar van een hbo-opleiding. In die periode stond de wereld op zijn kop. Haar ouders waren net gescheiden en er was altijd gedoe thuis. Ze had op dat moment een relatie van bijna twee jaar die erg goed was. Ze hadden een goed contact en konden goed met elkaar praten. Als ze thuis ruzie had kon ze altijd bij hem haar hart luchten. Hij was er dan ook altijd voor haar.

Op een dag vond ze het raar dat ze een week te laat was met haar menstruatie. Ze was altijd regelmatig geweest en slikte braaf en consequent de pil. Voor de zekerheid deed ze een test en die bleek positief te zijn. Diezelfde avond heeft ze het aan haar vriend verteld. De eerste reactie van hem was dat hij verwachtte dat ze het kind niet zou houden. Sterker nog hij vond het niet eens de moeite waard om er over na te denken. Zij daarentegen was tegen abortus en wilde het kind graag houden. Ook gaf hij aan dat de relatie op dat moment misschien wel goed was, maar dat dit zeker geen garantie was voor de toekomst. Ook haar moeder vond dat je met een baby kon je niet normaal naar school en geen normaal leven leiden.

De huisarts bevestigde dat ze zwanger was en was het helemaal eens met de moeder en de vriend. Hij vertelde dat ze vijf dagen verplichte bedenktijd had om wel of niet over te gaan tot abortus. Leven met een kind zou zeer waarschijnlijk problemen opleveren, maar zou ook veel moois brengen. Op internet las ze veel verhalen over hoe het andere tienerouders aan toe was gegaan. En ze besloot ook haar verhaal op internet te plaatsen (onder een alias). Bij zoveel tegenstand was het erg moeilijk om haar eigen keus te handhaven. In het Rutgershuis hoorde ze van een nieuwe methode waarbij door het slikken van een aantal pillen de vrucht zich losweekt van de baarmoeder en afdrift. Officieel is dit geen abortus. Joanka gaf toe en maakte gebruik van de methode.

Joanka is misschien dan nooit moeder geweest. Ze heeft echter wel rekening moeten houden met alle factoren die een rol kunnen gaan spelen en heeft hierdoor besloten toch niet voor het kind te kiezen. Vrij ben je echter nooit in zo'n keuze.

TIENEROUDERS WETGEVING

Jonge ouders zijn in het algemeen minderjarig en kunnen daardoor niet vanzelfsprekend aanspraak maken op bepaalde zaken. Aangezien er in Rotterdam geen specifiek beleid bestaat voor jonge ouders, hebben we de wetgeving uit boek één van het Burgerlijk wetboek geraadpleegd die betrekking heeft op de rechten en plichten van tienerouders ten aanzien van hun biologische en/of juridische kind.

Er zijn een aantal situaties waarin jonge ouders zich kunnen bevinden. De situatie bepaalt met welke wetten en regels de jonge ouder in aanraking komt, net zoals bij het inkomen. Naast ouderlijk gezag zijn dit verplichting tot levensonderhoud en studie, erkenning en gerechtelijke vaststelling van het vaderschap, het huwelijk en tot slot uithuisplaatsing.

Ouderlijk gezag brengt de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding van het kind mee. Dat betekent dat diegene die het ouderlijk gezag over het kind heeft de wettelijk vertegenwoordiger is van het kind. Dit houdt ook in dat men in de meeste gevallen aansprakelijk gehouden kan worden voor het doen en laten van het kind. Meerderjarige ouders die getrouwd zijn krijgen automatisch allebei het ouderlijk gezag.

De verwekker van een (niet) erkend kind dat alleen een moeder heeft, is verplicht tot het voorzien in de kosten van verzorging en opvoeding (levensonderhoud en studie) van het kind als ware hij een ouder is in de zin van de wet. Hetzelfde geldt voor de persoon die als vrijgezel van de moeder heeft ingestemd met een daad die de verwerking van het kind tot gevolg kan hebben gehad. Volgens artikel 1:394 BW bestaat de verplichting na het bereiken van de 21 jarige leeftijd slechts in geval van behoefte van het kind.

Indien de verplichting om te voorzien in de kosten van verzorging en opvoeding niet (behoorlijk) wordt nagekomen, kan de andere ouder (gezagsdrager) de rechtbank verzoeken een bedrag te bepalen dat de nalatige ten behoeve van het kind moet uitkeren. De rechtbank kan het bedrag reeds bepalen gelijktijdig met een door haar te geven beslissing omtrent het gezag.

De biologische vader dient het kind te erkennen om juridische ouder van het kind te kunnen zijn. Immers is erkenning van het kind ook een voorwaarde om ouderlijk gezag over het kind te kunnen aanvragen. Erkenning kan geschieden bij een akte van erkenning, opgemaakt door een ambtenaar van de burgerlijke stand en bij notariële akte. Erkenning van het kind is alleen mogelijk, indien in de eerste plaats de minderjarige vader de zestien jaar heeft bereikt. Daarnaast mag de erkenner niet getrouwd zijn. Tevens mag er geen juridische vader bekend zijn. In de vierde plaats is de toestemming van de kantonrechter nodig, indien de erkenner onder curatele is gesteld. Tot slot is de toestemming van de moeder vereist.

Indien de jonge ouders een huwelijk willen aangaan dienen ze het volgende in acht te nemen. Alleen degene die de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt, kan een huwelijk aangaan. Een minderjarige die de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, heeft toestemming van zijn ouders nodig om een huwelijk aan te gaan.

In het geval van huiselijke omstandigheden voor de behoorlijke verzorging en opvoeding kan uitplaatsing noodzakelijk zijn. Plaatsing kan bij een familielid of in een van de internaten van het ministerie van OC&W, recreatieve instellingen en van het maatschappelijk werk. Er zijn ook gevallen waarbij de ouders de kinderen in een interne betrekking plaatsen. Bij vrijwillig plaatsing door de ouders dragen deze de kosten van verzorging en opleiding zelf.

Mara

“Een scheiding was de enige optie.
Zoveel ruzies over de opvoeding van het kind
en zijn ouders bemoeien zich overal mee.
Thuis was er ook geen plaats voor me.
Ik hoop dat ik snel weer naar school kan.”

Mara was negentien jaar, ze deed het goed op school en had nog geen half jaar te gaan. Ze kreeg een ongeluk en eenmaal in het ziekenhuis aangekomen bleek dat ze al geruime tijd zwanger was. Ze was zelfs al zo lang zwanger dat abortus niet meer mogelijk / toegestaan was. Er was dus geen andere optie dan van het kind te bevallen.

Door het ongeval was ze een periode beperkt mobiel en kon ze niet naar school of werken. Haar vrienden kwamen wel regelmatig langs, maar er moest ook veel geregeld worden voor de baby. Gelukkig bleek het maatschappelijk werk zeer behulpzaam en deed het feit dat er nog maar twee maanden voorbereidingstijd was wonderen te verrichten. Hier was ze erg blij mee, ook omdat haar moeder een deel van de zorgen overnam en haar bij alles hielp. Thuis werd het kantoortje ingericht als babykamer en na twee maanden was het zover. Haar vriend en vader van het kind besloot haar ten huwelijk te vragen en na de bevalling zouden ze trouwen. Midden in de nacht beviel ze van een prachtige baby, ze wist niet wat haar overkwam. De eerste weken gingen als een roes voorbij, de verloskundige en haar moeder zorgden voor de baby. Ze ging trouwen en drie weken na de bruiloft gingen ze de eerder geboekte reis maken, maar dan als huwelijksreis.

Pas later beseftte ze pas dat ze moeder was en dat ze een kind had om voor te zorgen. Er ontstond thuis regelmatig onenigheid met de ouders van de vader met betrekking tot de opvoeding en het huwelijk. Ook al woonden ze bij haar ouders in, zijn ouders hadden toch wel een eigen mening en duwden die graag door.

Na een tijdje kreeg ze echter te horen dat ze toch maar op zoek moest gaan naar een eigen huis omdat er naast haar ook nog anderen in het huis woonden en het kind wel erg veel aandacht opeiste. Op een gegeven moment begon ze ook weer te denken aan werk en school, maar een voltijd baan was niet mogelijk. Dus besloot ze een krantenwijk te nemen, 's-ochtends als de baby sliep kwam haar moeder oppassen en kon zij de krant bezorgen. Ook bleek de terugkeer naar school moeilijker dan verwacht. Kinderopvang kon niet geregeld worden en om de vakken te halen die nog open stonden moest ze eerst weer stage lopen.

De relatie met de vader bleek toch niet bestand tegen de vele problemen en de meningsverschillen stapelden zich op, vooral waar het om financiële kwesties ging. Op een gegeven moment werden de ruzies zo ernstig dat besloten werd dat een scheiding de enige mogelijkheid is. Zelf kon ze het huis niet betalen, waardoor ze met behulp van een urgentieverklaring een andere woning kreeg. Binnenkort is het echter zover en hoopt ze weer naar school te kunnen. Tot die tijd leeft ze van een uitkering en klust ze wat bij. Ze hoopt dat na het halen van haar diploma haar leven weer 'normale' proporties aanneemt en ze verder kan gaan.

TIENEROUDERS HULPVERLENING

Uiteraard kunnen jonge ouders met vragen en problemen altijd bij hun huisarts terecht, en tegenwoordig valt er op het internet ook veel te vinden. Echter zijn er speciaal voor jonge moeders zijn er diverse projecten door het hele land. In grote steden zoals Rotterdam heb je vaak 'lotgenotenprojecten'. Dit zijn projecten die meestal zijn opgezet door (voormalige) jonge moeders en waar je terecht kunt voor steun en adviezen. Maar vaak helpen ze ook op allerlei praktische gebieden, bijvoorbeeld met tweedehands babyspulletjes. Hieronder vind je een overzicht van mogelijke instellingen / projecten.

Residentiële en semi-residentiële hulpverlening

(Semi-)residentiële hulpverlening is hulpverlening die plaats vindt in instellingen. Bij semi-residentiële hulpverlening gaat het veelal om (gedeeltelijke) dagopvang en bij residentiële hulpverlening blijft de cliënt slapen in de instelling.

Voorbeelden van (semi-)residentiële hulpverlening zijn bijvoorbeeld: Bureau Vrouwenopvang Rotterdam, Samen Moeders Actief, Jonge Moeders Zelfstandig, Jonge Moeders Eigenwijs. De meeste van deze instellingen en projecten bieden een dagbesteding aan jonge moeders die niet zelfstandig hun leven kunnen inrichten of daar een hulp bij nodig bij hebben.

Wat jonge moeders leren zijn onder andere: voorbereiding op de bevalling, leren omgaan met het kind, de dag leren structuren, met geld leren omgaan, voor jezelf opkomen, problemen verwerken, enz.

Ook van de andere jonge moeders kan de jonge moeders veel leren. Zij hebben ongeveer dezelfde ervaring en problemen en dus kunnen ze veel met elkaar praten en hierdoor van elkaar leren. Er zijn elke dag groepsactiviteiten, zoals de therapie en infoavonden. De activiteiten zijn gericht op het leren van praktische, sociale en andere vaardigheden voor het moederschap.

Ambulante hulpverlening

Ambulante hulpverlening is hulpverlening waarbij de cliënt naar de hulpverlener komt of andersom. Deze vorm van hulpverlening is meestal van korte duur. Onder ambulante hulpverlening valt bijvoorbeeld:

Hulpverlenende gesprekken

Tijdens hulpverlenende gesprekken kunnen jonge ouders met een maatschappelijk werker of een vertrouwenspersoon aan een bepaalde hulpvraag werken. Dit kan variëren van een kort eenmalig advies tot en met uitgebreide sessie van meerdere gesprekken. De aard van de

hulpverlening verschilt per instelling. Voorbeelden van instanties naast het traditionele maatschappelijke werk en de Gemeentelijke Gezondheids Dienst (GGD) is er het Fiom.

Vraagbaak

Hier kunnen jonge moeders en soms ook gezinsleden en/of partners van jonge moeders en verwijzers telefonisch terecht met vragen rondom het jonge moederschap. Vragen kunnen bijvoorbeeld gaan over de babyuitkering, huisvesting, erkenning, contacten, scholing, kinderopvang, enz. Afhankelijk van de instelling is er 'live' of telefonisch contact. Nummer een op dit gebied is het JIP.

Supportproject

Een project waarbij de jonge moeders een maatje krijgen. Een maatje is een soort vriendin. De jonge moeders en het maatje trekken regelmatig samen op. Ze kunnen van alles samen doen, zoals koffie drinken, winkelen, koken, babykleertjes uitzoeken, naar het consultatiebureau, enz. In Rotterdam heb je het KCW Maatjesproject.

Lotgenotencontact

Jonge moeders komen in een (in)formele setting bij elkaar om even te kletsen en andere jonge moeders te ontmoeten. Er wordt koffie en thee gedronken, televisie gekeken, er worden spelletjes gedaan, enz. Maar er wordt ook informatie uitgewisseld over: de ontwikkeling van je kind, de opvoeding, studie en werk, enz. Bij Stichting Steady worden er in verschillende vormen hier aandacht aan besteedt. Ook Zij aan Zij is hier een goed voorbeeld van.

Preventief

Vanuit de overheid (lokaal en landelijk) zijn er verschillende instellingen die preventief beleid voeren. Hierbij moeten we denken aan maatregelen als verplicht moeten werken of leren als je kind ouder is dan vier jaar. De preventie vanuit instellingen bestaat voornamelijk uit promotieacties en voorlichting. De laatste tijd wordt hier niet actief inhoud aan gegeven en bestaat de voorlichting voornamelijk uit seksuele voorlichting op het basis- en voortgezet onderwijs. Een organisatie die hier ook aandacht aan besteedt zijn de Centra voor Anti-Conceptie, Seksualiteit en Abortus. Hun doelgroep is breder dan alleen zwangere meisjes / vrouwen.

Tot slot zijn er een aantal instanties waar jonge ouders mee te maken krijgen; dit zijn de scholen, kinderopvang, Centrum voor Werk en Inkom en Sociale Zaken en Werkgelegenheid (deze zijn tegenwoordig samen te vinden in het Jongerenloket).

TIENEROUDERS

SAMENVATTING

Wie zijn de jonge ouders van Rotterdam?

Voor de 2.293 jonge moeders in Rotterdam blijken er een aantal voorzieningen te zijn, de jonge vaders worden echter veelal vergeten. De laatste tijd is de politiek dit bezig te veranderen. Dit onder andere door middel van het onderzoek naar verschillende aspecten in de wereld van jonge moeders als door het schrijven van het beleidsplan 2005/2006 voor jonge moeders. De RJR heeft in februari besloten (onafhankelijk van de politieke agenda) zich hier ook mee bezig te houden en heeft onderzoek gedaan op empirisch gebied en in de praktijk door middel van diepte-interviews.

De groep jonge moeders in Rotterdam schommelt rond de 2300 en is daarmee relatief stabiel, van deze 2300 jonge moeders is 84% allochtoon waarvan de Surinaamse en Antilliaanse jonge moeders de grootste groep zijn. Het aantal jonge moeders neemt met de leeftijd toe met een gemiddelde van 20,8 jaar. De jonge moeders wonen voor meer dan tweederde in de deelgemeenten: Charlois, Feijenoord, Delfshaven en IJsselmonde. Een groot deel van de jonge moeders is nog leerplichtig, 36 % ontvangt echter een bijstandsuitkering. 40 % is echter niet in staat te voorzien in de noodzakelijke bestaanskosten van het kind.

Met welke wet- en regelgeving komen jonge ouders in aanraking?

Zoals iedereen rechten en plichten heeft, hebben ouders die ook. Deze vallen onder het familierecht. De wetgeving is grof in te delen met de categorieën: ouderlijk gezag (juridische vertegenwoordiging), erkenning (indien de moeder het er mee eens is), huwelijk, verplichting levensonderhoud (voor iedere ouder), vaststelling vaderschap (juridische vaderschap) en uithuisplaatsing minderjarige (op grond van observatie en in het belang van het kind).

Hoe ziet de financiële situatie van jonge ouders in Rotterdam eruit?

De meeste jonge moeders zorgen zelf voor hun eigen kind(eren). Als zij problemen hebben is dit voornamelijk uit ontevredenheid met hun woonsituatie, moeite met schulden en het vinden van werk. Veel jonge ouders leven van een uitkering, maar zouden liever willen werken.

Met welke hulpverleningsinstanties komen jonge ouders in Rotterdam in aanraking?

Hulpverlening kan gesplitst worden in residentiële (voltijd in een instelling zoals vrouwenopvang Rotterdam), semi- residentiële (deeltijd in een instelling zoals jonge moeders zelfstandig) en ambulante hulpverlening (kort in instelling of thuis zoals hulpverlenende gesprekken, vraagbaak, inloopsprekuren, support-project, lotgenotencontact).

TIENEROUDERS

CONCLUSIES

In de loop van dit advies zijn er een aantal probleemgebieden gesignaleerd waar extra aandacht nodig is. Deze aanbevelingen en conclusies zijn gerangschikt op niveau waarop zij in de maatschappij aan de orde komen; macroniveau, meso-niveau en microniveau.

Op macroniveau hebben wij drie conclusies. De conclusies op macroniveau gaan verder dan alleen het beleid zoals dat binnen de Gemeente Rotterdam gevoerd wordt maar richt zich op jonge ouders in het algemeen.

Een conclusie in algemene zin is dat het aantal jonge ouders in de loop der tijd is gedaald. Dit is een positieve ontwikkeling die doorgezet moet worden. Door de afnemende aantallen zijn prioriteiten naar andere probleemgebieden verschoven, echter blijven jonge ouders continu een verschijnsel waar aandacht aan besteedt worden. Deze aandacht zou er altijd moeten zijn in preventieve vorm, waardoor tieners geattendeerd worden op de mogelijkheid van een ongewenste zwangerschap en de gevolgen daarvan. Het feit dat er minder jonge moeders zijn is wellicht te verklaren doordat er een strengere wetgeving en controle daarop is. Dit houdt in dat jonge ouders niet meer thuis bij hun kind mogen blijven en van een uitkering leven, maar dat ze actief moeten deelnemen aan de maatschappij.

Een andere conclusie die in het begin van het onderzoek al aan het licht kwam is het verschil in terminologie. Landelijk en in de volksmond wordt er gesproken over tienerouders, deze hebben een leeftijd tot 18 jaar. Echter hanteert de Gemeente Rotterdams een leeftijdsgrens van 23 jaar en spreekt daardoor over jonge ouders. Jonge ouders zijn echter alle ouders die net een kind hebben gekregen.

De laatste conclusie op macroniveau is het gebrek aan informatie en data over jonge vaders. Er wordt enorm veel onderzoek gedaan naar jonge moeders. Het aantal onderzoeken naar jonge vaders is echter dramatisch laag.

Het micro- en meso-niveau richten zich voornamelijk op de Gemeente Rotterdam.

De eerste en belangrijkste conclusie is dat er geen Rotterdams beleid is dat zich richt op Rotterdamse jonge ouders. In het Handvest van de Rechten van de Kind staan een aantal rechten en plichten waar de gemeente zich aan moet houden. Een daarvan is dat er beleid moet zijn voor probleemgroepen; hierbij worden met name tienerouders genoemd. Dit beleid is er echter nog niet. De dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid is er weliswaar momenteel mee bezig; maar de vorderingen lopen gestaag. Zij werken aan het beleidsplan 2005 / 2006, en hopen dit in begin 2006 voor het eerst in de gemeenteraad aan de orde te laten komen.

Het is echter niet alleen de politiek die tot nu toe achter bleef; bij een analyse van de hulpverlening blijkt dat er totaal geen semi-residentiële hulpverlening is. Hieraan kan het feit dat de sociale kaart voor jonge ouders erg vaag is gekoppeld worden. Voor jonge ouders en voor hulpverleningsinstanties is het onduidelijk waar zij met welke problematiek terecht kunnen. Vaak werken enkele instellingen wel samen, maar met name kleinschalige projecten en projecten met een beperkte doelgroep zijn onbekend en onbereikbaar. Onlangs verscheen het boek "Van alleen naar twee", geschreven door Eva Brussaard. Dit is een handleiding voor alleenstaande moeders waarin alle praktische zaken worden gebundeld. Wellicht kan gemeente Rotterdam ook zo'n handige encyclopedie voor jonge ouders samenstellen.

De toegankelijkheid van verschillende hulpverleningsinstanties is ook een punt van aandacht. De hulpverlening lijkt niet berekend op het aantal jonge ouders in Rotterdam. De onbekendheid en onbereikbaarheid van de sociale kaart in Rotterdam heeft tot gevolg dat weinig jonge vaders hun kind erkennen. In gevallen waar zij niet getrouwd zijn is het aantal erkende vaders zeer laag. Dit heeft in veel gevallen niet met onwil maar met onmacht te maken. Variërend van familieleden die niet willen dat de vader het kind erkent tot niet weten hoe het kind te erkennen. Wethouder Geluk heeft eerder aangegeven dat hij wil dat jonge vaders hun kind erkennen en daardoor ook voor de kosten opdraaien; misschien is dit wat te voorbarig en is het beter om een campagne te voeren hoe en waar je dit kan doen.

Op microniveau wordt er aandacht besteedt aan aanbevelingen op individueel niveau.

Huisvesting

Veel jonge ouders wonen in een woning waar zij niet tevreden over zijn. Dit omdat de woning verontreinigd of slecht onderhouden is, zij niet kunnen opschieten met burens of dat het huis te klein is. Ook wonen jonge ouders noodgedwongen bij hun ouders, niet omdat zij geen huis kunnen vinden maar omdat zij dit niet kunnen betalen. Een idee is om aan jonge ouders die een woning zoeken een urgentieverklaring te verschaffen.

Onderwijs

Veel jonge ouders hebben door de omstandigheden een lage opleiding, de meeste zijn hier niet tevreden mee maar kunnen door bijvoorbeeld een gebrek aan kinderopvang niet naar school. Jonge ouders die studeren krijgen weliswaar een aanvullende beurs die hoger is dan een uitkering, maar kunnen hiermee niet rond komen, aangezien zij hiermee ook hun opleiding moeten betalen. Gelukkig zijn er in de loop der tijd een aantal trajecten opgericht waar gedacht is aan kinderopvang, dit zijn er echter te weinig en weer alleen gericht op specifieke groepen waardoor deze trajecten onbekend zijn. Tegenwoordig zijn scholen verplicht te helpen bij het zoeken naar of het aanbieden van kinderopvang. Echter moeten veel jonge ouders hun leven op orde hebben voor ze naar school kunnen en hierbij hebben de meeste jonge ouders hulp nodig.

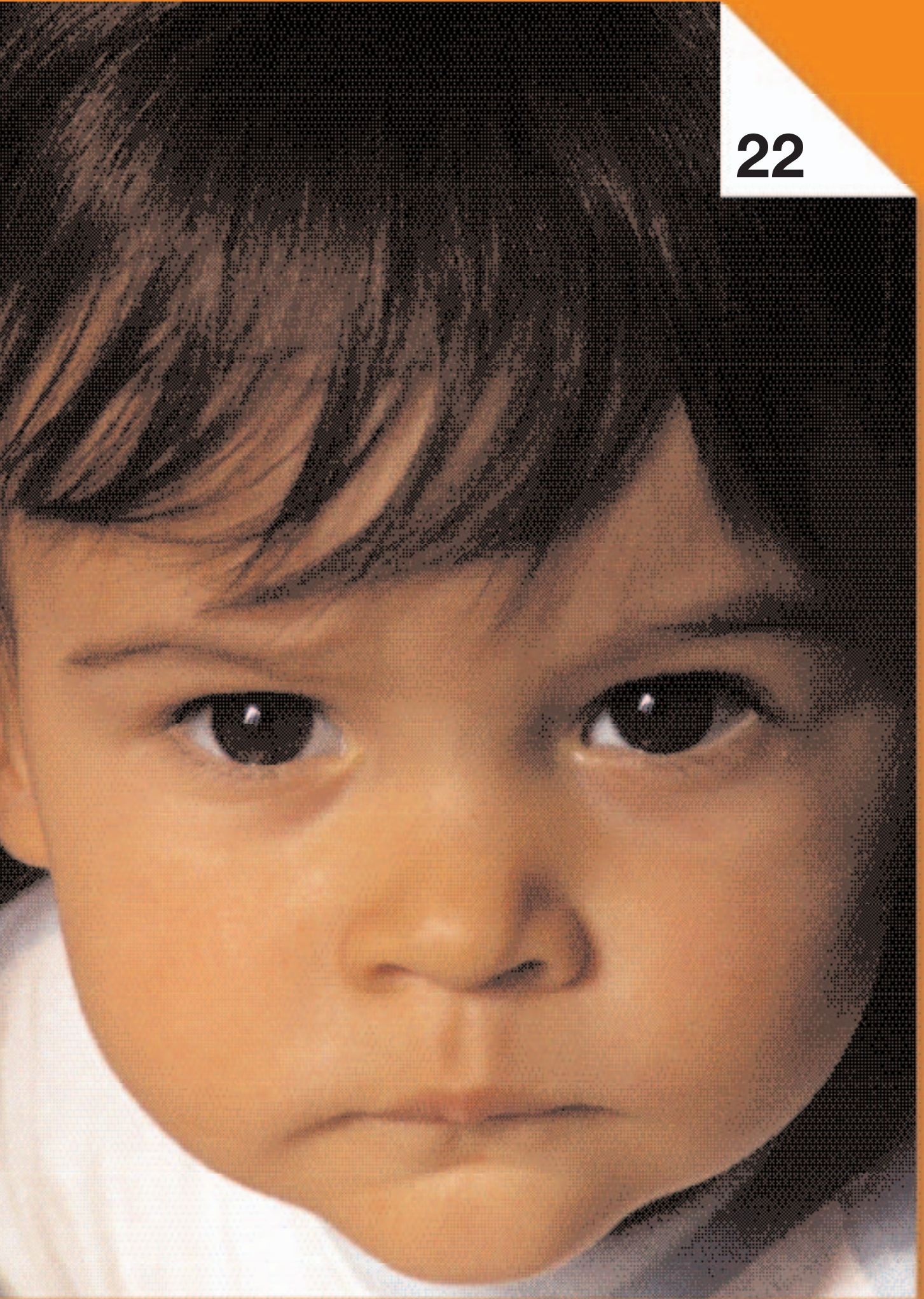
Werkgelegenheid

Jonge ouders zouden over het algemeen wel willen werken; en hierdoor meewerken aan het gemeentelijk beleid om zoveel mogelijk jongeren uit een uitkering te halen. Weer lopen zij tegen problemen aan als gebrekkige opleiding of werkervaring en de kinderopvang. Voor jonge ouders zouden er condities geschapen moeten worden dat het aantrekkelijk is om te werken, zonder dat zij daarvoor teveel moeten inleveren.

Opvoedingsondersteuning

Een betrekkelijk nieuw onderdeel binnen de hulpverlening is de opvoedingsondersteuning. Er wordt steeds meer aandacht besteedt aan hoe het kind opgevoed zou moeten worden. Ondersteuning bij de opvoeding blijkt voor een deel van de jonge ouders noodzakelijk, aangezien zij deze hulp niet van ouders of familie krijgen, of omdat zij nu ook zelf de verantwoordelijkheid van hun kind willen dragen. Voor diegene die dat willen zou deze soort hulpverlening toegankelijk gemaakt moeten worden, zonder dat er een (te groot) kostenplaatje aan hangt.

Met behulp van deze aandachtspunten zou het voor jonge ouders makkelijker worden om volwaardig te participeren in Rotterdam en hun aandacht te vestigen op hun baby om daarvan te kunnen genieten. Voor jonge moeders met een uitkering zijn er speciale projecten, welke voor een zinvolle dagbesteding zorgen, opvoedingsondersteuning bieden en ze begeleiden naar school of werk. Deze sluiten echter niet altijd aan op de behoefte van de moeders. Ook zijn ze niet altijd toegankelijk voor degene die dat willen.

TIENEROUDERS AANBEVELINGEN

- Urgentieverklaringen en betaalbare woningen voor jonge moeders en gezinnen. (er bestaan nu wel opvanghuizen voor tienermoeders, maar die zijn vaak erg vol en daarnaast kun je daar alleen terecht komen vanaf 7 maanden zwangerschap. Jonge moeders die minder dan 7 maanden zwanger zijn kunnen alleen een beroep doen op algemeen maatschappelijk werk, waarbij ze begeleiding krijgen om bijvoorbeeld uitkering aan te vragen e.d. Ook hier is een “een-loket” aanpak gewenst. Jonge ouders hebben al genoeg aan hun hoofd en hebben vaak geen zin om al die regelingen e.d uit te pluizen.
- Een forse investering in en uitbreiding van semi-residentiële hulpverlening.
- Onderzoek naar jonge vaders, wie zijn ze, wat doen ze?
- Investeren in kinderopvang bij ROC's zodat het aantrekkelijk wordt voor jonge ouders om door te leren. Hierdoor kan de opvang goedkoper en makkelijker.
- Opvoedingsondersteuning moet vooral bij jonge ouders uitgebreid worden.
- Vanaf het moment dat zwangerschap geconstateerd is moet een jonge ouder concrete voorlichting krijgen over de kosten die een kind met zich mee draagt. Veel jonge ouders zijn toch verrast door de kosten die zij maken wanneer ze een kind hebben.
- Ouders waarvan hun dochter een minderjarige tienermoeder is moeten een extra bijdrage krijgen zolang zij nog thuis woont.
- De gemeente kan jonge ouders voorzien van een maandelijks pakket aan babybenodigdheden in plaats van een directe financiële bijdrage.
- Seksuele voorlichting op school die uitgebreid wordt met ervaringen van jonge ouders. Kinderen / tieners krijgen niet alleen seksuele voorlichting, maar horen ook van echte mensen hoe moeilijk het kan zijn wanneer je op een jonge leeftijd met volwassen zaken wordt geconfronteerd. Hierbij moet rekening gehouden met de culturele achtergrond van de kinderen, aangezien er bij sommige culturen een taboe op zit.
- Er moet een inventarisatie gemaakt worden van de projecten die er nu zijn en de toegankelijkheid daarvan. Een groot deel van de projecten zijn alleen toegankelijk indien de moeder in een uitkering zit. Ook sluiten de huidige projecten niet volledig aan op de projecten die er nu zijn. Niet alle moeders zitten te wachten op een project waarin ze leren te knippen en plakken.

